

# TELEGRAFUL ROMÂN.

ăpare Marția. Joia și Sâmbata

## ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.  
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.  
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la  
Administrațiunea tipografiei archidiecezane Sibiu strada Măcelarilor 45  
Correspondențele sunt a se adresa la  
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.  
Epistolele nefrancate se refușă — Articuli nepublicați nu se înapoiază

## INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori  
15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr.  
pentru fie-care publicare.

Sibiu 29 Maiu 1895.

În numărul trecut al diariului nostru am publicat la locul al doilea o notiță, care de bună samă va face bună impresiune în cercul cetitorilor nostri. Cestiunei i s'au dat în un grad ore-care caracter personal, încât ea s'a adus în legătură cu o interpelare făcută în anul trecut în delegațiuni de către domnul Dr. Iosif Gall.

Ni s'a vestit adecă în mod autentic, că în bugetul armatei comune pentru anul 1896 s'a provădut sistemizarea unui salariu pentru un preot greco-oriental cu rang de maior.

Cestiunea e prezentată deci ca o învingere a bisericii greco-orientale, și a eliberării ei de sub tutela bisericii romano-catolice în sinul armatei comune.

Asemene nouă condițiune e pusă în perspectivă și pentru biserica protestantă din patria noastră.

Noi privim lucrurile mai rece, și ne rezervăm o aprețiere meritorică după ce vom cunoște toate amănuntele sistemizării din cestiune.

Până de present lucrurile au avut o formă forte umilitore pentru bisericele din monarhia austro-ungară, fiind în cele militare toate supuse supremației și tutelei bisericii rom.-cat.

Biserica romano-catolică e pusă ca instituțiune în cadrul organismului militar. În fruntea ei stă vicariul campestru cu rang de arhieru, care ocupă în armată o înaltă demnitate, și dintre cari se aleg înalții dignitari în biserica romano-catolică.

Sub acest vicariu cu drept de iurisdicțiune sunt puse toate confesiunile din monarhie în afacerile lor de natură militară.

Starea această umilitore nu se mărginesc numai la corelațiunile dintre vicariul campestru și preoții activi în miliție, ci ea se estinde și asupra autorităților bisericesci, din sinul cărora se înrolază așa numiții capelani militari.

Lucrurile nu se mărginesc nici la atât ci dintre preoții militari și

superioritatea lor bisericască se taie toate legăturile spirituale, canonice și de disciplină bisericască, și faptice lucrurile se desvöltă și mai nefavorabil, așa că suprema autoritate a bisericii noastre ortodoxe d. e. nu a avut cunoștință despre modul cum s'a propus studiul religiunii și al moralei în instituttele militare, ce manuale se folosesc și încât acele manuale au atorisarea canonică a sinodului arhieresc. Suprema noastră autoritate bisericască la recomandarea candidaților pentru postul de preoți militari prin comarda militară au fost necesitate se corospondeze cu vicariatul romano-catolic, și nu cu ministeriul de rășboiu direct.

Despre alte multe lucruri, cari adenc taie în ordinea și disciplina bisericască, acuma numai vorbim.

Asemene anomalii erau prea bătătoare la ochi, și ele în desvoltagea actuală a independenții bisericilor nu pôte fi tolerată.

Congresul nostru național bisericesc în mai multe sesiuni au accentuat această anomalie, și a înțepit delătura-re ei pe cale legală.

Nu avem cunoștință despre eventualele măsuri ce dora va fi luat patriarcatul sêrbesc în afacere, avem însă deplină cunoștință despre energica intervenire a consistoriului nostru metropolitan în această afacere, despre un memoriu adresat de către fericitul metropolit al Bucovinei Silvestru ministrului comun de rășboiu îndată după denumirea sa de metropolit, avem cunoștință despre un asemenea memoriu adresat ministeriului de către părințele protopresbiter onorariu Sava Popoviciu din Viena, care de ani 45 servește în armata comună ca preot militar, și care din propria experiență cunoște neajunsurile legate de tutela, sub care e pusă biserica ortodoxă din Austro-Ungaria în organismul armatei comune.

Preoții greco-orientali ca capelani până acuma puteau avansa la rangul de căpitani classa I. Acesta era rangul suprem.

După cum ni se spune de aci încolo ei pot merge înainte, și unul din ei pôte avansa la rangul de maior.

Accentuăm, noi nu cunoștem măsurile luate în favorul bisericilor din monarhie, de acea ne rezervăm o posterioară tratare a cestiunei.

Deocamdată cu plăcere luăm act despre spiritul de echitate, care pentru prima dată se manifestă în sinul armatei față cu bisericele din monarhie.

Ne place să credem, că spiritul de ecuitate și de dreptate nu se va restrânge numai la darea unui rang de maior.

Noi credem, că dacă s'a deschis ușa pentru egală îndreptățire a confesiunilor și în armată, atunci egalitatea și ecuitatea va fi de sistem, și se va face o nouă regulare, care va respecta demnitatea bisericilor și legăturile canonice și de disciplină dintre preoții militari de ori ce rang și autoritatea superioară bisericască a lor.

Regularea această se va face cu concursul autorităților bisericesci pentru fiecare confesiune, și se va pune în cumpănă ecuitatea și egalitatea, ca bisericele la finea secului XIX se nu mai fie supuse la tutela uneia dintre sororile lor.

La ajungerea acesteia sunt chemați se lucreze toți fii bisericii noastre, și în această a lor conlucrare, dacă se cere și accentuarea de momente personale, în cas de succes, cu plăcere o facem și această.

## Revista politică.

În săptămâna trecută s'au întrunit în Viena delegațiunile ambelor parlamente pentru regularea afacerilor comune dintre Ungaria și Austria.

De importanță sunt la deschiderea lor discursurile presidenților.

În anul acesta cu ore-care curiositate și încordare se așteptau enunțațiunile delegațiunilor, deore-ce ele stau în fața unui fapt împlinit, care stă în cea mai strînsă legătură cu ac-

tivitatea delegațiunilor, stau în fața faptului cu retragerea ministrului comun de esterne, a contelui Kálnoky, și cu funcționarea unui nou ministru de esterne, care va trebui să răspundă pentru proiectele prezentate de antecesorii seu, și pentru politica aceluia.

Judecând după tonul rășboinic, ținut în diarele unguresci din incidentul conflictului dintre Kálnoky și ministrul president al Ungariei, Baronul Bánffy, până la demisionarea celui dintâi, și la îngâmfarea, cu care accentuau izbândă intereselor unguresci după demisiune, judecând la răcêla, cu cari a fost primită în cercuri unguresci denumirea noului ministru de esterne; lumea se aștepta la enunțațiuni grave la deschiderea delegațiunilor, și la prezentarea lor în fața monarhului.

Lucrurile au luat în ambe direcțiunile calea mijlocie. Vreo-câteva săgeți trimise după fostul ministru de esterne au satisfăcut orgoliul celor înflăcărați pentru rășbunare.

Față cu noul ministru de esterne delegațiunile unguresci s'au pus în pozițiunea celui mai tare, exprimându-și dorința, că și el va ave în vedere specialele interese unguresci în conducerea afacerilor esterne.

Din incidentul deschiderii delegațiunilor s'a escat un rășboiu domestic între presidentul delegațiunilor și între ministrul president br. Bánffy.

Presidentul delegațiunilor unguresci contele Andrassy susține, că ministrul president i-a falsificat cuvântarea de deschidere, însinuându-i cuvântul „și”, unde e vorba de ministrul comun de esterne. Prin cuvântul și ér da un felu de testimoniu bun fostului ministru de esterne Kálnoky.

Acastă cêrtă internă pe noi nu ne interesează.

De interes general sunt cuvântările, prin cari delegațiunile s'au prezentat înaintea monarhului.

La locul prim s'a prezentat delegațiunea ungară cu allocuțiune, în care s'a exprimat loyaltate membrilor din delegațiune, și tradiționala alipire și credință către tron. Promit

## FOIȚA

### XV. Capitol.

Viață și datine în Uganda. — Têranul. — Căpetenia. — Impêratul. — Țara. — Observări generale. — M. Stanley. (Înceiere).

Când aude împêratul aceste sciri ale so-lului, ochii lui se măresc, es efară, și el esclamă: „Ce! Au murit toți supușii mei din Nakaranga? Nu mai am eu popor, nu mai am eu nici o căpetenie de cutéză Namiondujă să se pôte astfel cu mine?”

Răspunsul află un rêsunset în vocile căpeteniilor, cari sar toți de-odată în sus, se aruncă la intrarea salei de audiențe, își apucă lancele sau bastoanele și cu voce înaltă îl provocă pe împêratul, se-și vadă și se-și nu mere căpeteniile, cari îi stau la poruncă. Cu gesticulări sêlbatices și espressive își ridică ei lancele și brațele, mișcându-le sgomotos, așa încât un strêin și ar putea închipui că se prepară momentan o revoluție de palat. Împêratul însă răspunde în tótă liniscea: „E bine”, la ce căpeteniile își pun din nou lancele afară și-și reocupă locurile.

După ce a privit în jur, își alege pe o căpetenie tinêră, plină de foc cu numele

Maur-Ugungu, care la moment sare dela loc, se prosternă la pământ înaintea lui, strigând: „Kabaka, aici sunt.”

„Plêcă Maur-Ugungu, ia 5 Watongoleh cu ômenii lor, și diatr'una se înghiți pe Namionduja dimpreună cu țara lui.

Maur-Ugungu, care cât a primit o astfel de poruncă e gata a o și esecuta cu iuțala maimuței, adresază împêratului nenumărați „Twijansi” apoi sare în sus, ia vreo câteva lance și un scut, cu tot focul unui ade-vărat fiu al lui Mars, se pune în o positură heroică, și strigă cu voce tare:

„Impêrate, sunt gata. Impêratul poruncesce, Namionduja va muri și eu voi aduna prada. Dintr'una voi înghiți țara. Twijansi, jansi, jansi — și tot așa până în înfinit.

Acum se ridică împêratul. Tobașul Tori bate toba, și tôte căpeteniile, toți curtenii, pagii, cei cu jalbele, solii și strêinii sar în sus. Împêratul se retrage fără a mai ȳice vre-un cuvânt în apartamentele sale, și primirea de dimineța e terminată.

Aceia, cari ar voi se afle mai mult despre viața împêratului, trebuie se caute să ajungă, trecând printre o mulțime de străgi stricte, pagi și călăi cari se îngă-

mădesc în curte înaintea salei de audiențe, în curțile secrete, dintre care multe, după cum vom vedea, la aparență n'au alt scop, decât ca să asigureze mai bine tainica retragere, și să încurce pe strêini.

Intr'una din aceste curți se pôte vedea Mtesa, cum își învață amazonele, și cum se jôcă de-a cătanele cu favoritele sale. Tôte sunt aramii și drăgălașe, cu sin frumos, virginal. Mai bătătoare la ochi e însă efectul disciplinei. Acele priviri timide și îngrijațe, cari le ațintesc asupra monarhului, ca să-i ghi-cască și cea mai mică dorință, dovedesc că ele totuși au fost martore și la alte scene, nu numai la scene amorose.

În altă curte putem întâlni pe Mtesa cum s'a aședat tocmai la un prânz simplu, care constă din banane còpte și lapte înche-gat, sau îl aflăm ridând și povestind cu copiii și favoriți, și cu fetițele sale cele mici. Toți șed în jurul lui și par a-și întocmi fețele după caprițiile despotului. Din întâmplare câte odată îl putem afla ocupat cu pagiu sau favorit, cercetând conținutul averilor sale, unde sunt adunate darurile diferiților călători europeni, turci și arabi, sau dimpreună cu Tori, Factotum-ul seu, se cugetă încordat asupra unei nouă invențiuni

în forma unei căruțe, unei corăbii sau a unei luntre, sau este o altă idee, care a cuprins loc în spiritul lui, și a cărei realizare o doresce.

## Têra.

După-ce prin schițele de până aci încât ni a fost posibil am putut cunoște caracterul țêranului, al căpeteniilor și al monarhului, ni-a mai rămas se privim țêra, estensiunea ei, pozițiunea ei naturală și starea ei peste tot.

Forma imperiului locuit de Mtesa mai bine se pôte asemêna cu o semilună. Lungimea cea mai mare face cam 500 km. și lățimea 100 km. așa că cu insulele Sesse, Lulamba, Bufve, Sadsai, Lulamba, Damba, Lukomeh, Iramba, Irvadji, Kiva, Vema, Kibibi, Usiri, Vansi, Uramba, Utamba, Mvama, Ugejeja, Usamu, și Namungi, are o suprafață de 78000 km. cuadrați. Dacă mai adaugem la aceste și țêrile Unjoro, Ukedi, și Ankori, cari sunt țêri tribute și recunosc spremația lui Mtesa, atunci trebuie se mai adneacă o suprafață de 100,000 km. cuadrați, așa că estensiunea Ugandei se urcă la 180,000 chilometri cuadrați.

Ar trebui să dăm și o sumă cel puțin aprocsimativă a locuitorilor, se nu per-

delegațiunile, că vor urma calea de până acum, și cumpănind bine proiectele puse înainte, vor vota mijlocele cerute, ca armata să se desvôle tot mai mult, și să fie în stare a asigura monarhiei actuala poziție de mare putere în concertul statelor europene.

Cu toată încrederea în iubirea monarhului către popoarele credincioase și înțelepciunea ministrilor, monarhia are convingerea, că pe lângă jertfele cerute, se vor avea în vedere și forțele poporului contribuitoriu.

Delegațiunile austriace s'au apropiat mai mult de inima monarhului. După îndatinata expresiune de loialitate, presidentul delegațiunilor austriace și-a adus aminte de durerea monarhului, durere, care i s'a pricinuit prin trecerea din viață a arhiducelui Albrecht, care a fost fala armatei, credincios consilieriu al Maiestății Sale și ajutătorul celor cari erau în suferințe. Din acest incident exprimă condolențele delegațiunii.

După aceste manifestațiuni, cari au atins inima monarhului, delegațiunile au făcut promisiunea, că vor examina proiectele, cari li s'au ascernut, și vor vota mijlocele, cari asigură vada și pozițiunea de mare putere a monarhiei.

Ambelor a răspuns Maiestatea Sa în chipul următoriu:

*„Primesc cu adevărată satisfacțiune sentimentele de credincioasă supunere, care mi le tălmăciți cu această ocaziune. Cu viață satisfacțiune pot accentua, că dela ultima sesiune a delegațiunilor situațiunea externă a monarhiei a rămas în toate direcțiunile de tot mulțămitoare. Raporturile de prietinie către toate statele europene, cari cu abundant succes au fost cultivate, au contribuit mult la ridicarea conștiinței de liniștire și la consolidarea păcii generale. Ținând strâns la bazele probate ale politicii noastre de până acum, năzuințele guvernului meu și de aci înainte vor fi îndreptate spre consolidarea acelei situațiuni, care ne corespunde nouă, și corespunde intereselor comune ale Europei.*

*Urcarea trebuințelor armatei e acomodată directivelor din anul trecut, și corespunde lipsei, de a desvolta mai de parte organizarea marinei și echiparea ei — se înțelege cu reflectarea la jertfe aduse din partea popoarelor mele — și aceste 2 ramuri ale armatei se le susținem la nivelul misiunii lor, însă toate aceste cu considerare la situațiunea economică și financiară a monarhiei.*

*Starea Bosniei și a Herțegovinei atât din punct de vedere economic, cât și din altele ne arată o dezvoltare neschimbat destul de bună. Țările aceste și în anul viitor vor acoperi din venitele proprii trebuințele lor.*

*Recomandând zelului patriotic și înțelepciunii totdeauna probate proiectele,*

dem însă din vedere, că locuitorii numai aproximativ pot fi luați, după-cum adecă s'au putut trage concluziune din armata, pe care Mtesa o a adunat la Nakaranga, și din populațiunea, pe care călătorii o pôte observa în trecerea sa prin districte și sate.

Districte și țări:

Uganda în sens propriu dela cataractele Ripon până la riul Catonga,

|                        | locuitori           |  |
|------------------------|---------------------|--|
| Uddu . . . . .         | 100.000             |  |
| Breva . . . . .        | 30.000              |  |
| Koki . . . . .         | 70.000              |  |
| Usoga . . . . .        | 500.000             |  |
| Mkedi . . . . .        | 150.000             |  |
| Ujoro . . . . .        | 500.000             |  |
| Usagara sau Ankori     | 200.000             |  |
| Karagve . . . . .      | 150.000             |  |
| Usin . . . . .         | 80.000              |  |
| Usongora . . . . .     | 200.000             |  |
| Insula Sesse . . . .   | 20.000              |  |
| Nouma . . . . .        | 15.000              |  |
| Celelalte insule . . . | 10.000              |  |
|                        | locuitori 2.775.000 |  |

Cifra această dă cam 15 persoane pe un teritoriu de 1 km. pătrat din Uganda.

(Va urma.)

*cari se vor prezenta, doresc succes lucrărilor DVósstre și Vă salut din totă inima.*

## Reuniunea română de muzică din Sibiu.

București, 25 Maiu.

Scriu sub impresiunea grandioșelor ovațiuni de aseră din sala Atheneului, ovațiuni bine meritate la adresa Maiestății Sale, reginei noastre, și la adresa reuniunii române de muzică din Sibiu.

Asemene grandioase ovațiuni de mult nu am mai vădit în București. S'a manifestat în ele inima, s'a manifestat sufletul geniului românesc, și din această puternică manifestațiune am supt hrană sufletească pentru nouă speranțe, că lupta românismului nu va fi zadarnică, ci în curând va adia și în țera vecină Ungaria și Transilvania vântul libertății, pentru libera dezvoltare a fraților nostri, acum împedcați în năzuințele lor culturale.

Pe ziua de ieri era anunțat concertul reuniunii române de muzică din Sibiu. Precis la ora 8 și jum. intră în sala Atheneului regina, și poftescă în logia regală pe directorul reuniunii române de muzică, domnul G. Dima.

În sala Atheneului era puțin public, căci publicul bucureșean nu e datat la ordine și la disciplină; dacă concertul e anunțat pe orele 8 și jum. după obiceiurile de aici el trebuia să se începă cel puțin cu 1 oră mai târziu.

Regina însă, chemată a susține ordinea și disciplina, era la locul său la terminul concertului, tot asemenea și corul reuniunii, a cărui principală virtute e ordinea și disciplina.

Dimis grațios din logia reginei, domnul Dima și-a comandat reuniunea pe podiu. Și s'a început concertul cu Psalmul 42, pentru soli, cor și orchestră de F. Mendelssohn-Bartholdy, în sala pe jumătate goală. Și publicul a tot venit sub durată cântărei, și vecinii a conturbat și pe cântăreți, și pe ascultători, mai ales pe acestia.

Esecutarea Psalmului a avut un efect enorm. Sopran solo l'a executat dăora Alecsandrina Cunțan, în cuintet tenor I. domnul Vasiliu Popovici, oficial la consistoriul metropolitan din Sibiu, tenor II. dl Sterie Stinghe cleric în seminariul din Sibiu. Bass I. dl Dr. Vasiliu Saftu, bass II. Dr. Ioan Stroia, ambii profesori la numitul seminarium. Acești solisti și-au executat rorurile foarte bine. Deosebit efect a avut însă corul, și mai ales a răpit publicul grandioasă fugă, cu care se încheie Psalmul. Aici zace petra de probă pentru cor, căci fie-care voce merge alternativ, independent una de alta, parte imitându-se, parte alternându-se, și cea mai mică greșală fie în cântare fie în tact pune în joc esecutarea întregului.

Repetăm, efectul a fost enorm, și publicul a erupt în frenetice aplauze. Signalul de aplauze era dat de M. S. regina.

De tot frumos a cântat dăma Dima trei cântece solo pentru o voce de alt. Modul cum dăma Dima a interpretat cântarea a stors torente de aplauze. Mai mare efect a făcut frumosul cântec „A fost odată-un rege“, de Rubinstein. și șagălnica cântare populară „Sci tu mândră ce ți-am spus“, arangiată de G. Dima. La toate trei acompaniarea la piano o a provădit în mod distins dăma M. Brote.

A doua solistă a fost dăma Maria Crișan, cu aria pentru Sopran și orchestră din „Creațiunea“, de Haydn. Frumosa voce a dămei Crișanu e ca și creată pentru interpretarea admirabilei compozițiuni de Haydn.

Natura e în splendorea sa. Dumneșu despărțise apa de pământ, acesta produse iarba verde, pomi și flori. Creă Dumneșu sôrele, luna și stelele. Și când natura avu toate condițiunile de a se desvolta, atunci în natura cea

mortă pune creatorul vietăți: „Paserile cerului și Pescii mării.“

În acest stadiu al creațiunei pune Haydn aria pentru Sopran. Desmierdățul amoros al turturelelor, vioiciunea și saltul ciocărliei au răpit pe compozitor la tonuri sublime, pe cari sublim le-a restălmăcit dăma Crișanu, și sublimă a fost și impresiunea asupra auditorului.

Aplausele erump acum cu putere elementară, căci urmăze piesele românesce de G. Dima.

„Cucule cu penă sură“, „Sărmană frunză nenorocită“, „Ce faci Ioano“, „Dău inimi nu-mi dau pace“, „Cucuruz cu frunza în sus“, „Hei leliță din cel sat“, și „Hora“ toate aceste mărgăritare ale muzicii naționale românesce, au tot tot atâtea atacuri asupra inimilor românesce, atacuri admirabil plăcute, cari au transpus publicul în alte sfere mai înalte.

După încheierea programei, Maiestatea Sa regina a invitat pe Domnul Dima din nou în logia regală și i-a mulțămîit, rogându-l se mai cânte ceva afară de program.

În decursul acestei scene publice a aclamat cu imposantă însuflețire pe grațioasă regină, care în asemenea mod scie distinge pe conducătorii și pe reuniune, și prin ei năzuința, nobila năzuință spre cultură și artă a fraților nostri din Sibiu, cari jertfesc și timp și bani pentru perfecționarea lor în arta muzicii.

La dorința reginei s'a mai cântat afară de program „Fântâna cu trei isvôre“, „Măndruliță de demult“, și „Dău inimi nu-mi dau pace.“

Cu aceste s'a terminat concertul, care a fost adevărat eveniment pentru București.

După concert damele din București au dat un banchet în onoarea reuniunii. Banchetul s'a dat în sala de marmură dela „Union.“

Însuflețirea și aici au fost enormă. S'au ținut mai multe toast.

Primul toast l'a ridicat profesorul Sihlean pentru reuniune, al doilea P. Grădiștean tot pentru reuniune, arătând cuprinsul pieselor cântate, al treilea „Dela Vrancea“ pentru cor, al patrulea prof. din Iași Aron Densușian pentru femeia română, al cincilea bătrânul Maniu pentru unirea inimilor în activitate literară, al șeselea deputatul Orovia pentru unirea culturală între frați, al 7 l. Klein pentru fete, al 8. G. Dima directorul corului, care a accentuat cu mult aplomb, că reuniunea nu a venit să facă politică, căci ea de politică se ferește ca de foc, misiunea ei e cultivarea muzicii, și la această ține cu toată tăria.

Au mai vorbit Adamescu pentru preoți, O. Tilea pentru cultură, Arion pentru conducătorii popoarelor în general, E. Brote pentru reuniune, Russu pentru dămele din București, Sihlean pentru scôlă, Maniu pentru muzică Dr. Șpan și Dr. Saftu, mulțămîind pentru buna primire și accentuând munca roditoare.

Reuniunea română din Sibiu s'a făcut nemuritoare prin prestațiunile sale.

Vrednic este lucrătorul de plată. Demnul Dima și reuniunea drept plată primescă recunoștința noastră.

## Concertul „Reuniunii române“.

Cetind notițele, cari au apărut în presa noastră, cineva ar pute crede, că succesul dobândit de acest concert a fost provocat în mare parte de un simțământ de mândrie națională. Chiar dacă ar fi așa, nu ne-am sfi a o mărturisii; puțin șovinism în materie de artă nu e un rău, mai ales când este justificat și din punctul de vedere artistic. Da, am fost fermecați ascultând melodiile noastre naționale; dar acest simțământ nu s'ar fi manifestat cu atâta putere în sufletul nostru, dacă producțiunile, pe care le-am audiat, nu ar fi fost totodată frumoșe și din punctul de vedere al artei. Audiat cântece naționale pe toate drumurile; în ori-ce birt, la ori-ce

petrecere sunt lăutari, cari se îndeletnicesc cu muzica națională; dar vai! de biata muzică românească, dacă s'ar mărgini la acest gen degradator. Înainte de toate, adevărații lăutari, în originalitatea lor, acei lăutari, cari au încântat și pe un Liszt, dispar încetul cu încetul; cei mai mulți din ei s'au apucat de muzica occidentală, pe care o schimonosesc și au, pierdut caracterul cel original, care le dădea toată valoarea lor.

Chiar atunci, când au pretențiunea de a cânta ceva românesc, se apucă de romanțe moderne de o banalitate uimitoare, de un italianism fals și lasă la o parte frumoșele noastre melodii populare, pe care părinții lor le cântau atât de duios. Folklorismul musical este în plină decadență la noi. Păcat, mare păcat, căci într'însul este un adevărat tezaur, în care compozitorii români ar pute găsi giuvaeruri prețioase.

În această privință concertul „Reuniunii române“ din Sibiu a fost o revelațiune pentru publicul nostru.

Mai întâiu, pentru prima dată s'a audiat un cor românesc de bărbați și femei. La noi cântecul coral este cu totul neglijat. În Germania, în Franța, în Italia, în Rusia, mai pretutindeni în fine, audiat cântece de ansamblu. Chiar în țări locuite de români, ca Transilvania, Banatul, Macedonia se cântă coruri populare. La noi nu le audiat încă; nu a pătruns încă în moravurile noastre obiceiul de a cânta împreună. Nici în orașe, nici în sate nu audiat cântându-se la sărbători; la sate mai ales bărbații ar fi priviți ca nebuni, dacă s'ar pune să cânte. Când îi întrebi „de ce?“ îți răspund: „asta e treaba lăutarilor!“ Nu vom intra aci în esaminarea istorică a cauzelor acestei lacune a moravurilor noastre; pôte că este o tradițiune moștenită dela romani, cari și ei priveau arta ca ceva nedemn pentru un bărbat. Ori cum ar fi, la noi se cântă puțin, mai ales în cor nu se cântă aproape de fel.

Mare ne-a fost dar bucuria, când am vădit, cum publicul a primit cu entuziasm producțiunile corale ale „Reuniunii“ din Sibiu. Aceasta ne-a dovedit că nu ne lipsesc decât un stimulent, o inițiativă, pentru ca și la noi cântul de ansamblu să dobândească dreptul de cetate.

Și ce mare folos ar fi pentru țera noastră! Un mare scriitor german dice: „Cântecele populare sunt cea mai bună gimnastică a patriotismului!“

Ce operă moralizătoare și patriotică ar fi de a lucra cu dinadinsul pentru a introduce cântul coral în orașe și în sate. Ce frumos ar fi ca în zilele de sărbători flacă și fete să cânte și ei în biserică, și eşind să se veselesc cântând și întindând hori totodată dănuitoare și melodiöse.

Aceste reflecțiuni ni le făceam ascultând corurile „Reuniunii“ din Sibiu. Era o adevărată sărbătoare a sufletului și audiat ansamblul perfect, cu care se executau toate numerele programului, — din care unele erau bucăți destul de complicate. Din soliste am observat pe dna Dima, cu frumoșă-i voce de alt, pe dăora Alecsandrina Cunțan, care a cântat foarte corect aria de sopran din Psalmul 42 de Mendelssohn-Bartholdy, și pe dna I. Crișan, care a eşit cu onoare din greua sarcina ce-i impusese esecutarea ariei din „Creațiunea“ lui Haydn.

Dar toate acestea au dispărut în fața efectului imens produs de corurile populare: „Rămăi sănătoasă“, „Ce faci Ioană?“ „Cucuruz cu frunza în sus“, „Dău inimi nu-mi dau pace“, și superba „Hora“ a lui G. Dima.

Nu ne mai săturam de a asculta aceste melodii frumoșe, simple, originale în toată suavitătea, în tot parfumul lor popular. Pare că simțiam o dulce adiere de romanism, un val de sunete dulci, care ne săltau inima și sufletul spre plaiurile locuite de frații nostri.

Pe de altă parte, o adăncă tristețe ne cuprindea, căci ne diceam: Cum? la Sibiu un oraș de 25.000 locuitori se formează un cor atât de complet, în Brașov, oraș de 35.000 locuitori există o orchestră escelentă și permanentă, susținută de autoritatea municipală, și aci în capitala regatului român, în București, unde locuiesc peste 200.000 de oameni, cu un conservator, cu un teatru subvenționat, nu ne am învrednicit încă a avea nici orchestră permanentă? Un concert ca acela al „Reuniunii“ din Sibiu ar fi cu neputință la noi. Ascultăm operele clasice

străine, facem operetă străină, umplem sala când e vr'o trupă străină, fie chiar o cântăreț de café chantant, aplaudăm cu frenetism pianisti, străini cari ca răsplătă rid de oameni și se prezintă în fața publicului cu fumul vinului în cap, dar când vine totă flăcăia societății române din Sibiu, se ne de un concert, în care resună cântece românești admirabil executate, sala Ateneului nu e plină; d-nele noastre se plimbă la joasă, și nu-și dau măcar ostentă de a încuraja o întreprindere atât de desinteresată ca aceea a lui G. Dima!

Noroc că situațiunea a fost scăpată de M. S. Regina, care a arătat și de astădată aceea delicatețea de simțământ și înălțare de suflet, care o caracterizează. Aclămarile publicului entusiasmă au răsplăt'it-o; ele porne din inimi românești și se adresau iubitei Suverane ca un omagiu bine meritat.

În resumat, concertul ni-a lăsat o impresiune neștersă; fie ca el să fie scânteia, care va aprinde focul sacru la acei, care se arătau până acum indiferenți față cu musica noastră națională.

Am adus pe dl Dr. Babeș din Budapesta, de ce se nu aducem pe G. Dima din Sibiu, și să-i dăm mijlocele de a lucra românește pe pământul României libere, pentru a combate microbul străinismului în artă? („Timpul“).

## La verificarea mandatelor congresuale. \*)

Din sesiunea actuală a congresului ne-a venit la cunoștință un caz, care denotă un simptom bolnăvicios necorespunzător spiritului bisericești noastre, din care motiv nu-l putem trece cu vederea.

Era anume la ordine în ședința a III-a din sesiunea actuală verificarea alegerilor protestate și dificultate. Referentul comisiunii verificătoare, dl Pavel Rotariu, referase pe rând, și aproape toate alegerile protestate s-au cassat.

Referada însă asupra alegerii deputatului mirean din cercul electoral al Albei-Iulia, a fost din cale afară deochiată. S'a strecurat — precum suntem informați din izvor deplin acreditat — ca pe nesimțite, fără nici o dare de seamă despre motivele întemeiate ale protestului.

Cu privire la acesta alegere, se vede, au fost resone mai înalte se se mistifice lucrul. Și grație simțului de dreptate al referentului, că a succed.

Datoria de publicisti însă ne impune să rectificăm barem acum, ce se mai poate, pentru opinia publică, în special din diferență către publicul nostru din cercul respectiv.

Lucrul stă așa:

Comisariu consistorial pentru scrutinii, în cercul electoral al Albei-Iulia, a fost numit dl Ioachim Fulea, avocat în Alba-Iulia. În acest cerc însă a candidat și D-sa, ceea ce nu i-se va lua în nume de rău, pentru că este un drept de care se poate bucura oricare alegător de competență.

Dar alta este partea umbrăsată a lucrului. Anume că dl Fulea a abusat de onorifica poziție ca comisariu consistorial la scrutinii și astfel s'a ales pe sine însuși din presidiu deputat congresual.

Pentru că dsa mai întâia scrutinii și-a ales toate protocoalele, din cari a vădit, că fi este asigurată maioritatea oitată; ér pe cele periculoase dintre protocoale, cari i-ar fi conturbat echilibrul, le-a respins din presidiu sub diferite pretece subiective.

Și numai după săvârșirea acestui act — caracteristic — a cedat presidiul unui bărbat de încredere, ca acela apoi să-i numere voturile, ce dănsul și le a ales în chipul arătat. Și mai hazliu e apoi că la cedarea presidiului dl Fulea a subscris protocoalele de scrutinii, și astfel

\*) Dăm loc acestor nedumeriri, cari ne-au venit din un loc bine cunoscut, se înțelege fără a prejudeca prin publicare în vr'o parte sau alta. Redacțiunea.

abusul se dovedește în mod eclatant prin chiar faptuitorul său.

Lucru de înțeles, că această procedură a consternat adânc pe bărbații de încredere mai pricepători, și s'a înaintat protest la timpul normal.

Domnul referent însă, deși a avut actele la sine, pare a nu fi observat abuzul de care s'a făcut amintire. Ceea-ce ne îndreptățește a concluda, că d-sa nu și-a luat ostentă să cetăscă barem odată cu atenție protocolul scrutinii și protestul. Pentru-că odată numai de le frunzarea, era imposibil ca să nu-i bată în ochi faptul. Așa s'a referat cauza cu abatere tendențioasă dela cuprinsul faptic al actelor.

La acesta poate a fost sedus dl referent de protopopul tractului și cercului respectiv, părintele N. Ivan, deasemenea membru în comisiunea verificătoare. Ceea-ce s'ar mai pute în-căta tălcui.

Ori una ori alta, spre onoare nu le servește. Și noi, câtă vreme scire avem, suntem datori a înfășa asemenea fapte și nu vom suferi să se încuibe în sinul corporațiilor noastre bisericești manevrări lipsite de ori-ce bunăcredință.

Pentru aceea ne împlinim numai o datorie, când descoperim un colțisor din vîlul faptului ilustrat și ne-am bucura mult, dacă s'ar publica însuși actul de sub întrebare, spre a se ilustra și mai precis adevărul cuvintelor noastre. X. X.

## Noutăți.

**Fundațiunea „Ioan Popescu“.** Dnul Ioan Șandru, senator la magistratul din Sibiu, a contribuit la fundațiunea „Ioan Popescu“ cu suma de 5 fl. Suma s'a administrat la Preaveneretul consistoriu archidicesan, unde s'a predat fundațiunea. Sibiu, 29 Maiu 1895. Mateiu Voileanu, asesor consistorial.

\*\*\*

**Scolarii.** La școala elementară de fete a Reuniunii femeilor române din Sibiu examenele anuale se vor ține Luni, în 12/24 Iunie a. c. dela orele 8—12 a. m. și 3—5 după amăzi.

Marți se va face la orele 11 încheierea solemnă a anului cu cântări și declamațiuni.

Program:

Luni în 12/24 Iunie 1895.

- 8—9 religiunea cu toate 4 clasele
- 9—10 limba română cu toate 4 clasele
- 10—11 calcul cu toate 4 clasele
- 11—12 limba magiară cl. II III și IV
- 3—3½ limba germană cl. III și IV
- 3½—4 limba franceză cl. IV
- 4—5 geografia cl. IV

Sibiu, 8 Iunie, 1895.

Direcțiunea.

\*\*\*

**Invitare.** P. t. membrii „Reuniunii române de muzică din Sibiu“ și toți amicii acesteia sunt poștiți a se întruni mâine, Marți în 11 Iunie n. la 8 ore seara în pavilionul din „grădina Herman“ la o convenire socială. Din însărcinarea mai multora: Dr. Russu.

## La Tintă.

„Meditațiune politică“ de N. Cristea asesor consistorial, Sibiu Institut tipografic T. Liviu Albini 1895.“

(Urmare.)

În punctul XI dl Cristea face érași pe diplomatul, carele prevede „evenimente mari“ și stăruie ca lumea română să nu fie impacientă, din cauză că „aspirațiunile rămân neimplinite“ pentru-că:

„Să înțelege, că împlinirea sau realizarea aspirațiilor, în casurile cele mai multe este legată de evenimente mari, care nuse arată în toate zilele, septemăniile lunile sau în toți ani“.

„Dator însă este politicul cu minte a nu se lăsa să fie răpit de sentimente. Politicul practic este bine să-și întoc-

mescă lucrurile după cum și scriptura sacră ne spune: „Fiți gata că nu știți ora“. Căci se întâmplă de un incident mic provacă un șir de evenimente mari și importante. Atunci vai de popoarele, pecare astfel de evenimente le află nepregătite, și prin urmare neaptea de a participa activ la deslegarea problemelor, care așteptau demult deslegarea și care pășesc în plan ca provocate de evenimentele de care lumea s'a vădit surprinsă“.

„Eată de ce stăruiam și stăruim ca ceea ce românii din Transilvania și Ungaria au început să caute a și sfârși“.

Aici apoi se ocupă pe larg cu Rusia, ale cărei tendințe expansive în tot momentul pot provoca „în Peninsula Balcanică conflicte cu unele dintre puterile europene, nu mai puțin interesante“....

„Astfel stând lucrurile a fost foarte firesc lucru înființarea alianței triple, al cărei scop în prima linie se vede a fi să nu permită esundarea ori-cărui pericol din Rusia pentru pacea europeană“.

„După-cum afirma ministrul de externe austro-ungar, contele Kálnoky, în delegațiunile de astă toamnă, regatul României încă ar fi căștigat pentru alianța această“.

„Românii din Austro-Ungaria au luat cu bucurie cunoștință despre descoperirea acestei. Cu atât mai vîrtos, cu cât ei în conferința delegaților români dela 1890, ținută în Sibiu, la propunerea comisiunii de treizeci, prin raportorul Vincențiu Babeș, (totuși a fost bun și Babeș de ceva. Red.) au votat enunțiațiuni foarte determinate și clare, conform cărora s'a declarat că consimt cu alianța“.

„Politicii magiari însă nu le-a venit și nu le vine la socotă să consimțirea această“....

„Politicii magiari de aceea în modul cel mai neconștient caută a produce confuziune de idei și de concepte și cu ori-ce preț ar lucra într'acolo, ca românii din Transilvania și Ungaria să trecă de iredențiști. Cu un cuvînt, politici magiari își dau totă silința ca românii să trecă de inimi resvrătitori ai monarhiei austro-ungare, care este un factor principal în alianță“.

„Eată dar ce au de a face lucrurile din Bulgaria, Sârbia Muntenegru cu afacerile noastre de natură cu totul internă din regatul unguresc. Dacă cestiunile acestea din Bulgaria, Sârbia etc: devin ascuțite, puterea expansivă a Rusiei ér se va pune în mișcare. Cum și în ce chip? nu putem spune. (Va se dică, diplomatul nostru Cristea o știe, dar nu „poate“ spune. Red.) Dar ca o ilustrațiune a a felului cum s'ar pute desvolta evenimente, facem mențiune de împrejurarea, că în armata rusă cu tot adinsul se învață limba magiară. Sigur, nu la îndemnul și la stăruințele kultur egylet-urilor magiare“.

Din aceste contemplațiuni urmăde logic, că Rușii, pentru rectificarea hartei Peninsulei Balcanice se vor încăiera cu tripla alianță, vor intra în Ungaria, căci numai aici se va pute folosi armata rusă de cunoștința limbei magiare, aici însă cu ajutorul românilor din România și cu al românilor de aici vor mânca bătaie, și de aci, — verosimil din gratitudinea magiarilor, cari în tripla alianță sunt cei mai prononșati inimi ai rușilor — se va naște autonomia Transilvaniei și egalitatea de drepturi naționale pentru noi.

Așa pricepem noi pe dl diplomat Cristea. Dar dacă din întâmplare alianța triplă ar mânca bătaie, ce am profita din „evenimentul“ contemplat? La asta n'a reflectat dl Cristea?

Dar să vedem ce dică mai departe:

„Ne surprinde însă față cu cele de mai sus, că nici ministerul austro-ungar, nici cel al României, n'are cunoștință de enunțiațiuni românilor ungureni privitor la alianța triplă.“

Asta într'adevăr e mare minune!

Se nu iee diplomația act de enunțiațiuni ce le fac din când în când conferențele partidului național român!

Trebuia comitetul național până când era încă sănătos, să tragă la răspundere pe ambasadorii săi de lângă curțile din Viena și București pentru că n'au notificat la timp conculul din cestiune cu guvernele statelor, la cari sunt acreditați:

N'ați făcut-o dle Cristea? Acuma ne temem că e prea târziu.

„Nici o mirare dar — dică la alt loc — dacă pe români a pus și pune mereu pe gânduri, când ved guverne care guvernază fără de a cunoște pe cei ce i guvernază și fără de a le ști apleja dorințele și aspirațiunile lor“.

„Vorbă scurtă, românii trebuie să caute a informa Coróna despre starea adevărată a lucrurilor și despre nișunile politice magiare, de a duce în răstăcire pe consilierii Corónii, puși în fruntea monarhiei și a afacerilor externe ale acesteia“.

„Începutul bine s'a făcut, (Urmările dovedesc. Red.) dar adevăr este érași, că ceea-ce s'a început nu s'a și terminat. Și ori și ce lucru început și neterminat, e mai rău decât dacă nu s'ar fi început de loc“.

La acest adevăr trebuia să te socotesci dle Cristea înainte de a fi început ce ați început, și atunci n'ați fi ajuns unde ați ajuns.

(Va urma.)

## Convocare

Adunarea generală a Reuniunii învățătorilor gr. o. români din despărțământul Sibiului se va ține la 9/21, Iunie a. c. în Sibiu, seminariul „Andreian“, la care s'învită cu totă onóra P. T. membrii ai reuniunii și onorațiilor, cari doresc a-se interesa de binele școlii române.

Programa:

1. Serviciu divin cu invocarea ducului sânt, la 9 ore a. m. în biserică din Sibiu-cetate.
2. Deschiderea ședinței prin presidiu.
3. Apelul nominal, constatarea membrilor prezenți și absenți.
4. Incassarea tacselor restante și curente.
5. Raportul comitetului despre activitatea sa din anul expirat.
6. Movila dela Șelimber, prelegere practică din istoria patriei pentru despărțământul al VI, ținută de dl Candid Popa, învățător în Sibiu-cetate.
7. Pregătirea planului pentru zidirea unei case țărănești, prelegere practică din geometrie, ținută de dl Constantin Vulcan, învățător dirigent în Boița.

(Conferență după fiecare prelegere).

8. Eventuale.

Sibiu, 28 Maiu 1895 st. v.

Dr. V. Bologa, Lazăr Negrilă,  
președinte. secret.

## Cerculariu resp. invitare.

La adunarea generală a Reun. fem. rom. din Mediaș și jur, care se va ține în 6 Iuliu st. n. a. c. d. am 2 ore în sala II. Hotel Schützen, sunt invitați p. t. membri fund. Ana Chendi, soție de protopop; Maria Moldovan Bucșa, propriet.; Maria Bozogan, soție de preot; Judita Rusan, propr.; Maria Marian Botorea, propr.; Rafira Tilea, soție de preot; Amalia Helerea propr.; Maria Rusan, propr.; Elena Neagoe, propr.; Elena Dozsa, propr.; Ioana Derca, propr.; membri ord: Maria Moldovan, soție de protop.; Paraschiva Mircea, soție de protop.; Anica Lichiric, soție de not.; Ana Băgătan, soție de preot; Ana Stoian, soție de preot; Istina Chendi, soție de preot; Maria Ioanoviciu, soție de preot; Ana Fodorean, soție de preot; Maria Bardas, soție de scriitor; Ióna Racotia, soție de medic; Maria Domșa, soție de preot; Sofia Popescu, soție de preot; Ana

